

8417

Register
Number

--	--	--	--	--	--

Language — SANSKRIT — Paper II

(Prose, Drama, Grammar and Translation)

Time Allowed : 2 $\frac{1}{2}$ Hours]

[Maximum Marks : 100

SECTION - A

I. Answer any *three* of the following questions in about 200 words each : $3 \times 8 = 24$

- i) Discuss the role of the साधु in the lesson साधुवचनम् ।
- ii) इति उपदिश्य उपशशाम — Summarise the advice of Sukanasa.
- iii) Enumerate the names of Scientific texts with their authors.
- iv) Give an account of the conversation that took place between Duryodhana and Vasudeva.
- v) Describe the conversation between Ceta and Vidushaka.

II. Explain any *four* of the following with reference to the context : $4 \times 5 = 20$

- i) कथं पारावतं पश्यति मां न पश्यति ।
- ii) * अन्यथा सागरान्तां गां हरिष्यन्ति हि पाण्डवाः ।
- iii) यः अत्र केशवस्य प्रत्युत्थास्यति सः मया दण्ड्यः ।
- iv) भारतीय विज्ञान इतिहासे खद्योतवत् विराजन्ते ।
- v) परिपालितापि प्रपलायते ।
- vi) साधुः मां प्रशंसेत् ।

[Turn over

III. a) Conjugate fully any *three* of the following roots in the given Tense or Mood :

3 × 2 = 6

i) नृत् — लृट् लकार — II Future Tense.

ii) पठ् — लोट् लकार — Imperative Mood.

iii) गण् — विधिलिङ् — Potential Mood.

iv) पृच्छ् — लट् लकार — Present Tense.

b) Decline fully any *one* of the following :

1 × 5 = 5

i) धेनु

ii) यद्-पुलिङ्ग

iii) किम्-स्त्रीलिङ्गे ।

c) Decline as directed any *five* of the following :

5 × 1 = 5

i) गो — प्रथमा एकवचनम् — Nominative Singular.

ii) जगत् — तृतीया बहुवचनम् — Instrumental Plural.

iii) भवत् — द्वितीया द्विवचनम् — Accusative Dual.

iv) यद् — स्त्रीलिङ्गः — चतुर्थी एकवचनम् — Dative Singular.

v) किम् — पुलिङ्गः — पञ्चमी द्विवचनम् — Ablative Dual.

vi) मनस् — सप्तमी एकवचनम् — Locative Singular.

vii) जगत् — षष्ठी बहुवचनम् — Genetive Plural.

SECTION - B

IV. a) Translate the following passage into English :

10

पुरा कस्मिन्नपि ग्रामे द्वे मित्रे अवसताम् । तयो एक कृष्णः इति अपरः महेन्द्रः इति । कदाचित् तौ दूरस्थं एकं नगरं प्रति प्रस्थितौ । तयोः मार्गे भयंकरं किमपि अरण्यं अवर्तत । तेन वनेन सुदूरं गतौ तौ विश्रामार्थं कस्यचिद् वृक्षस्य छायायां उपविष्टौ । तदानीं तौ एकं भल्लूकं अपश्यताम् । तस्य दर्शनाद् भीतौ तौ कञ्चिद् वृक्षं आरोढुं प्रयत्नं अकुरुताम् ।

कृष्णः सहसा वृक्षं आरोहति स्म । स्थूलः महेन्द्रः वृक्षं आरोढुं अशक्तः मित्रस्य साहाय्यं प्रार्थितवान् । परन्तु स्वार्थतत्परः कृष्णः तस्य साहाय्यं न अकरोत् । तदानीं महेन्द्रः 'यद् भावि तद् भवतु' इति निश्चित्य श्वासान् निगृह्य भूमौ शववत् शयितः अभवत् । भल्लूकः तु तस्य अन्तिकं आगच्छत् । सः महेन्द्रस्य मुखं नासिकां च अजिघ्रत् तं मृतं मत्वा दूरं अपासरत् यदा सः भूमेः उत्थितः तदा कृष्णः अपि वृक्षाद् अवतीर्य तस्य समीपं आगच्छत् ।

कृष्णः महेन्द्रं पृच्छति स्म — "मित्र भल्लूकः तव कर्णे किं अकथयत्" इति । महेन्द्रः प्रत्यवदत् — "यः आपत्काले मित्रं त्यजति तेन सह मैत्रीं मा कुरु इति भल्लूकः माम् अवदत्" इति । एतत् श्रुत्वा कृष्णः लज्जया नम्रमुखः सज्जातः ।

b) Translate any five of the following sentences from English to Sanskrit :

5 × 2 = 10

- Service to mankind is service to God.
- Vyasa is the author of the Mahabharata.
- We all help the poor.
- Who is the leader of their men ?
- Deer sleeps in the shade of trees.
- I begin the work today.
- The sweetness of honey always pleases me.
- Where there is a will there is a way.

c) Translate any eight of the following sentences from Sanskrit to English :

8 × 1 = 8

- इमां दक्षिणां तुभ्यं अहं यच्छामि ।
- किमस्य गमनस्य कारणं स्यात् ।
- रक्तदानं दानेषु श्रेष्ठतरं भवति ।
- नश्यतु च कलहस्य कारणम् ।
- अस्मिन् दग्धे वने न किमपि वर्तते ।

[Turn over

- vi) अयं शीतः वायुः मम तापं हरति ।
- vii) हरिः तस्मै वृत्तान्तं कथयति ।
- viii) ते त्वया सह स्पर्धन्ते ।
- ix) वयं गृहं गच्छामः ।
- x) छात्राः आचार्यं प्रणमन्ति ।

SECTION - C

V. Read the following passage and answer the questions given below in Sanskrit :

6 × 2 = 12

अवन्तिपत्तने द्वौ वणिजौ सुबुद्धिः दुर्बुद्धिः इति आस्ताम् । तौ देशान्तरं गत्वा महद्वनं अर्जित्वा प्रतिनिवृत्य स्वनगरस्य समीपे कस्यचित् तरो अधः तद्वनं रहसि भूमौ निक्षिप्य गृहं अगच्छताम् । ततः एकस्मिन् दिने दुर्बुद्धिः एक एव तं वृक्षं उपेत्य सर्वं धनं अपहृत्य गतः । अन्येद्युः द्वावपि तत्र गत्वा तत् स्थानं यावत् खनतः तावत् तत्र गुप्तं धनं नालक्ष्यत । तदा दुर्बुद्धिः साक्रोशं अवदत् सर्वमेतद्वनं त्वया अपहृतं, प्रयच्छ मे तस्य अर्धं इति । ततः विवदमानौ धर्माधिकारिणं गतौ । प्रोचतुश्च परस्परं दूषयन्तौ । धर्माधिकारी अपृच्छत् “अपि साक्षिणो वर्तन्ते ?” इति । सुबुद्धिः “न सन्ति” इत्यवदत् । दुर्बुद्धिस्तु “न्यायाधिप, सत्यमेव वनदेवताः साक्षीभूताः” इत्यवदत् । ततः दुर्बुद्धिः रात्रौ एव पितरं तत्र रहसि नीत्वा तरुकोटरे निवेश्य प्रोवाच — “तात धर्माधिपः इमं वृक्षं उपेत्य “चोरः कः” इति यदा पृच्छति तदा सुबुद्धिः एव इति ब्रूहि ।

प्रश्नाः

- i) अवन्तिपत्तने कौ अवसताम् ?
- ii) तौ कुत्र गत्वा किं अर्जित्वा रहसि किं कृत्वा गृहं अगच्छताम् ?
- iii) एकस्मिन् दिने दुर्बुद्धिः किं कृतवान् ?
- iv) दुर्बुद्धिः साक्रोशं किं अवदत् ?
- v) धर्माधिकारी किं अपृच्छत् ?
- vi) दुर्बुद्धिः रात्रौ पितरं तरुकोटरे निवेश्य किं प्रोवाच ?